

Byla C-267/20**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2020 m. birželio 15 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Audiencia Provincial de León (Ispanija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. birželio 12 d.

Apeliantės:

AB Volvo

DAF TRUCKS N. V.

Kita apeliacinio proceso šalis:

RM

Pagrindinės bylos dalykas

Nagrinėjant ieškinį dėl žalos, susijusios su konkurencijos taisykles pažeidžiančiais veiksmais, atlyginimo, *AB Volvo* ir DAF TRUCKS N. V. (toliau – apeliantės) pateiktas apeliacinis skundas dėl pirmojoje instancijoje priimto sprendimo, kuriuo iš jų priteistas žalos atlyginimas RM (toliau – kita apeliacinio proceso šalis).

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Pagal SESV 267 straipsnį prašoma išaiškinti 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo, visų pirma jos 10, 17 ir 22 straipsnius, taip pat tai, kokią įtaką turi SESV 101 straipsnis ir veiksmingumo principas siekiant nustatyti pagrindinėje byloje taikomus teisės aktus.

Prejudiciniai klausimai

1. Ar SESV 101 straipsnį ir veiksmingumo principą reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiamas nacionalinės teisės nuostatos aiškinimas, pagal kurį laikoma, jog direktyvos 10 straipsnyje ir 17 straipsnyje dėl žalos įvertinimo teismine tvarka numatytas 5 metų senaties terminas ieškiniui pareikšti netaikomas atgaline tvarka, kai nuoroda į taikymą atgaline tvarka pateikiama sankcijos dieną, o ne ieškinio pareiškimo dieną?
2. Ar Direktyvos 2014/104/ES 22 straipsnio 2 dalį ir sąvoką „taikymas atgaline tvarka“ reikia aiškinti taip, kad pagal jas šios direktyvos 10 straipsnis taikomas ieškiniams, kaip antai nagrinėjamam pagrindinėje byloje, kurie, nors ir pareikšti įsigaliojus direktyvai ir į nacionalinę teisę ją perkeliančiais nuostatai, vis dėlto susiję su ankstesnėmis faktinėmis aplinkybėmis ar sankcijomis?
3. Ar taikant nuostatą, kaip antai *Ley de Defensa de la Competencia* (Konkurencijos apsaugos įstatymas) 76 straipsnį, Direktyvos 2014/104/ES 17 straipsnis dėl žalos įvertinimo teismine tvarka turi būti aiškinamas taip, kad tai yra procesinio pobūdžio nuostata, taikytina pagrindinėje byloje, kurioje ieškinyms pareikštas po to, kai įsigaliojo direktyvą perkeltanti nacionalinės teisės nuostata?

Nurodomos Sąjungos teisės nuostatos

SESV 101 straipsnis

Direktyvos 2014/104 10 straipsnio 3 dalis, 17 straipsnio 1 dalis, 22 straipsnio 1 ir 2 dalys bei 23 straipsnis.

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Direktyva 2014/104 į Ispanijos teisę perkelta *Real Decreto-ley 9/2017, de 26 de mayo, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores* (2017 m. gegužės 26 d. Karaliaus dekretas-įstatymas Nr. 9/2017, kuriuo į nacionalinę teisę perkeliamos Europos Sąjungos direktyvos finansų, prekybos ir sveikatos ir darbuotojų komandiravimo srityse). Šio Karaliaus dekreto-įstatymo 3 straipsniu iš dalies pakeistas *Ley 15/2007, de 3 de julio, de Defensa de la Competencia* (2007 m. liepos 3 d. Konkurencijos apsaugos įstatymas Nr. 15/2007), nustatant 5 metų senaties terminą ieškiniams dėl žalos atlyginimo pareikšti (nauja Konkurencijos apsaugos įstatymo 74 straipsnio 1 dalis) ir reglamentuojant žalos ir nuostolių dydžio nustatymą, kiek tai susiję su įrodinėjimo pareiga, kuri tenka ieškinio pareiškėjui, įtraukiant tam tikrus aspektus, kaip antai nuginčijama prezumpcija dėl žalos sukėlimo padarius pažeidimus, kvalifikuojamus kaip kartelis (nauja Konkurencijos apsaugos įstatymo 76 straipsnio 3 dalis), arba teismų galimybė nustatyti tam tikrą žalos sumą, jei įrodomas žalos buvimas, bet praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga nustatyti

tikslų žalos dydį (nauja Konkurencijos apsaugos įstatymo 76 straipsnio 2 dalis). Minėto Karaliaus dekreto-įstatymo 4 straipsniu į *Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil* (2000 m. sausio 7 d. Civilinio proceso kodekso įstatymas Nr. 1/2000) savo ruožtu įtrauktas priegigos prie įrodymų šaltinių nagrinėjant prašymus atlyginti žalą dėl konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo reglamentavimas.

Karaliaus dekreto-įstatymo Nr. 9/2017 pirmąją pereinamojo laikotarpio nuostatą sudaro dvi dalys. Pirmojoje dalyje numatyta, kad šio Karaliaus dekreto-įstatymo 3 straipsnio (kuriuo iš dalies keičiamas Konkurencijos apsaugos įstatymas) nuostatos netaikomos atgaline tvarka, o antroje dalyje numatyta, kad jo 4 straipsnio (iš dalies keičiančio Civilinio proceso kodeksą) nuostatos taikomos tik procesams, inicijuotiems po šio Karaliaus dekreto-įstatymo įsigaliojimo 2017 m. gegužės 27 d., Ispanijos karalystei nesilaikius Direktyvos 2014/104 perkėlimo termino.

Trumpas faktinių aplinkybių ir pagrindinės bylos aprašymas

- 1 2006 ir 2007 m. pagal išperkamosios nuomos sutartis nupirkusi tris sunkvežimius, 2018 m. balandžio 1 d. atsakovė apeliančioms pareiškė patikslintą („follow on“) ieškinį, kuriuo prašė atlyginti jai žalą, patirtą dėl apeliančių konkurencijos taisykles pažeidžiančių veiksmų, aiškiai įvardyta, kad apeliančioms taikoma 2016 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimu dėl procedūros pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (byla AT.39824 – Sunkvežimiai, toliau – Sprendimas dėl sunkvežimių) paskirta sankcija. Konkrečiai kalbant, savo ieškiniu atsakovė prašė priteisti iš apeliančių solidariai sumokėti 38 148,71 EUR arba atitinkamą sumą kartu su teisės aktuose nustatytais palūkanomis ir bylinėjimosi išlaidomis.
- 2 Sprendimas „Sunkvežimiai“ buvo priimtas 2016 m. liepos 19 d. ir 2017 m. balandžio 6 d. paskelbtas ESOL. Jame priskirtos sankcijos pagrindiniams Europos Sąjungos rinkos sunkvežimių gamintojams už kartelį, galiojusį nuo 1997 m. sausio mėn. iki 2011 m. sausio mėn., kuriuo pažeistas SESV 101 straipsnis.
- 3 Tuo atveju, jei Direktyva 2014/104 ir į Ispanijos teisės sistemą ją perkeliantis teisės aktas būtų pripažinti netaikytiniais, atsakovė savo ieškinyje subsidiariai nurodė Civilinio kodekso 1902 straipsnyje įtvirtintą bendrąjį deliktinės atsakomybės principą ir jį įgyvendinančią jurisprudenciją, pagal kurią ieškinio pareiškimo senaties terminas yra 1 metai.
- 4 AB VOLVO ir DAF TRUCKS N. V. ieškiniui prieštaravo nurodydamos, be kita ko, ieškinio dėl žalos atlyginimo senaties termino pasibaigimą praėjus 1 metams (ieškinys dėl deliktinės atsakomybės).
- 5 Skundžiamu sprendimu ieškinys iš dalies patenkintas, apeliančioms nurodant sumokėti kompensaciją, lygią 15 proc. transporto priemonių įsigijimo kainos. Šiame sprendime atmetama ieškinio senaties termino išimtis, nes jame, be kita ko,

taikomas 5 metų senaties terminas, kuris ieškinio pareiškimo dieną (2018 m. balandžio 1 d.) Karaliaus dekretu-įstatymu Nr. 2014/104, kuriuo perkeliama minėta direktyva, jau buvo nustatytas Konkurencijos apsaugos įstatymo 74 straipsnio 1 dalyje. Sprendime taip pat taikoma žalos prezumpcija, numatyta Direktyvos 2014/104 17 straipsnio 2 dalyje, perkelta į Konkurencijos apsaugos įstatymo 76 straipsnio 3 dalį, nes laikoma, kad šis įstatymas taikytinas ginčijamu atveju, ypač atsižvelgiant į jo procesinį pobūdį, kadangi juo reglamentuojama įrodinėjimo pareiga.

- 6 Analogiškai, konstatavus, kad žalos dydžio įrodinėjimas yra ypač sudėtingas, taikant Konkurencijos apsaugos įstatymo 76 straipsnio 2 dalį, kuria perkeltas Direktyvos 2014/104 17 straipsnis, minėtame sprendime teismas naudojasi savo įgaliojimu teismine tvarka nustatyti [žalos dydį], laikydamas, kad minėta nuostata, kadangi ji reglamentuoja įrodinėjimo pareigos taisykles, yra procesinio pobūdžio.
- 7 Savo apeliaciniame skunde apeliantės tvirtina, kad Direktyva 2014/104 neturi būti taikoma atgaline tvarka, nes konkurencijos taisykles pažeidžiantys veiksmai, už kuriuos Europos Komisija skyrė sankcijas, buvo nutraukti 2011 m. sausio 18 d., o nustatant šios direktyvos nuostatų negaliojimą atgaline tvarka svarbi faktinių aplinkybių data. Priešingai, jos mano, kad taikytina Civilinio kodekso 1902 straipsnyje nustatyta tvarka, pagal kurią reikalaujama, kad ieškovė įrodytų žalos buvimą ir jos dydį. Be to, DAF TRUCKS N. V. teigia, kad senaties terminas ieškiniai pareikšti yra pasibaigęs, taigi minėtoje direktyvoje numatytas 5 metų ieškinio pareiškimo senaties terminas netaikytinas, o taikytinas 1 metų terminas, kurį reikia pradėti skaičiuoti nuo 2016 m. liepos 19 d., kai buvo paskelbtas pranešimas spaudai dėl Sprendimo „Sunkvežimiai“.
- 8 Ginčydama apeliacinį skundą ir siekdama pagrįsti 5 metų termino taikymą atsakovė remiasi Direktyvos 2014/104 10 straipsnio 3 dalimi bei Konkurencijos apsaugos įstatymo 74 straipsniu, aiškinamais atsižvelgiant į šios direktyvos 22 straipsnį ir Karaliaus dekretu-įstatymo Nr. 9/2017 pirmąją pereinamojo laikotarpio nuostatą.

Esminiai pagrindinės bylos šalių argumentai

- 9 Apeliantės prieštarauja prašymui priimti prejudicinį sprendimą, nes joms nekyla su aiškinimu susijusių abejonių dėl to, kad, jų manymu, minėta direktyva netaikytina šioje byloje.
- 10 Atsakovė taip pat nesutinka su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, nes jai atrodo akivaizdu, kad minėta direktyva taikytina.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindų santrauka

- 11 Pagrindinėje byloje svarbiausia patikslinti nuostatas, taikytinas nustatant pareikšto ieškinio dėl žalos atlyginimo senaties terminą ir taisyklių, susijusių su įrodinėjimo

pareiga ir žalos įvertinimu teismo tvarka, taikymą. Visų pirma keliamas klausimas dėl Direktyvos 2014/104 taikymo (tiek tiesioginio, tiek netiesioginio) nagrinėjimu atveju, kylant abejonių dėl šios direktyvos pereinamojo laikotarpio tvarkos.

- 12 Bylos faktinės aplinkybės, kuriomis pažeistas SESV 101 straipsnis, susiklostė anksčiau, nei įsigaliojo Direktyva 2014/104, o Komisija Sprendimą „Sunkvežimiai“ priėmė 2016 m. liepos 19 d., t. y. tarp direktyvos įsigaliojimo 2014 m. gruodžio 26 d. ir jos perkėlimo termino, kuris baigėsi 2016 m. gruodžio 27 d. ir kurio Ispanija nesilaikė, nes Karaliaus dekretas-įstatymas Nr. 9/2017 dėl perkėlimo įsigaliojo tik 2017 m. gegužės 27 d.
- 13 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla **abejonių dėl Direktyvos 2014/104 ir Karaliaus dekreto-įstatymo Nr. 9/2017, kuriuo perkeliama ši direktyva, pereinamojo laikotarpio taikymo**, nes šios direktyvos taikymo laiko atžvilgiu sritis iš esmės ribojama jos 22 straipsniu taip, kad ją perkėlus esminės nuostatos neturi būti taikomos atgaline tvarka (direktyvos 22 straipsnio 1 dalis). Tačiau visos kitos nacionalinės nuostatos, kuriomis įgyvendinama ši direktyva, t. y. procesinės nuostatos, taikomos iki direktyvos įsigaliojimo susiklosčiusioms situacijoms, bet tik po direktyvos įsigaliojimo pareikštų ieškinių atveju (direktyvos 22 straipsnio 2 dalis).
- 14 Šiuo klausimu abejonių, pirmiausia, kyla dėl minėtos direktyvos 22 straipsnyje vartojamo žodžių junginio „taikymas atgaline tvarka“ aiškinimo ir dėl to, ar jis susijęs su konkurencijos taisyklių pažeidimo – šiuo atveju dėl slaptų susitarimų – data, ar turi būti siejamas su Komisijos sankcijos data arba, kai taikytina, su ieškiniu dėl žalos atlyginimo pareiškimo data. Antrasis abejonių keliantis aspektas yra sąvokos „materialinės teisės nuostatos“ aiškinimas ir, konkrečiai kalbant, su klausimas, ar minėtos direktyvos 10 straipsnyje reglamentuojamas senaties terminas ir 5 metų terminas yra tokio pobūdžio ir todėl netaikomas atgaline tvarka. Analogiškai trečioji su aiškinimu susijusi abejonė kyla dėl direktyvos 17 straipsnio nuostatų dėl teisės nustatyti žalos dydį ir jų, kaip „materialinės teisės nuostatų“ arba kaip procesinių taisyklių, pobūdžio.
- 15 Šios abejonės dėl Direktyvos 2014/104 pereinamojo laikotarpio tvarkos aiškinimo kyla ir dėl Karaliaus dekreto-įstatymo Nr. 9/2017 pirmojoje pereinamojo laikotarpio nuostatoje numatytos tvarkos, kuria nepaisoma direktyvoje įtvirtinto skirtumo tarp materialinių ir procesinių nuostatų, tačiau atskiriami Civilinio proceso kodekso pakeitimai, taikytini po jų įsigaliojimo pradėtiems procesams, taip pat Konkurencijos apsaugos įstatymo pakeitimai, kurie pagal pirmąją pereinamojo laikotarpio nuostatą „netaikomi atgaline tvarka“.
- 16 Abejonė dėl Direktyvoje 2014/104 vartojamos sąvokos „taikymas atgaline tvarka“ šiuo atveju kyla dėl į nacionalinę teisę perkeliančioje nuostatoje vartojamų sąvokų. Todėl kyla klausimas, ar pirmoji Karaliaus dekreto-įstatymo pereinamojo laikotarpio nuostata turi būti aiškinama taip, kad pagal ją Konkurencijos apsaugos įstatymo nuostatų pakeitimai (senatis, įrodinėjimo pareiga ir žalos dydžio

nustatymas teismo tvarka) taikytini ieškiniams, pareikštiems po minėto Karaliaus dekreto-įstatymo įsigaliojimo (2017 m. gegužės 27 d.), kaip antai pagrindinėje byloje pareikštam ieškiniui, kuris buvo pareikštas 2018 m. balandžio 1 d., ir ar pagal SESV 101 straipsnio veiksmingumo principą toks aiškinimas būtinas.

- 17 Konkrečiai kalbant, **kiek tai susiję su pagrindinėje byloje pareikšto ieškinio senaties terminu**, Direktyvoje 2014/104 nustatyta, kad visos valstybės narės turi užtikrinti minimalų 5 metų terminą ieškiniui dėl žalos, atsiradusios dėl konkurencijos taisyklių pažeidimo, pareikšti, ir Karaliaus dekretu-įstatyme Nr. 9/2017 toks minimalus terminas nustatytas. Taip Civilinio kodekso 1968 straipsnyje numatytas 1 metų laikotarpis, paprastai taikytas ieškiniams dėl nesutartinės žalos atlyginimo, pratęstas iki 5 metų. Atsižvelgiant į tai, kad šiame Karaliaus dekretu-įstatyme įtvirtintas Konkurencijos apsaugos įstatymo pakeitimų negaliojimo atgaline tvarka principas, klausimas kyla dėl to, kokia tvarka taikoma ieškiniams, kurių senaties terminas nebuvo pasibaigęs Karaliaus dekretu-įstatymo įsigaliojimo dieną, pavyzdžiui, pagrindinėje byloje pareikšto ieškinio atveju, ir ar gali būti nustatytas papildomas terminas bendrą terminą pratęsiant iki 5 metų termino, šiuo metu numatyto pagal teisės aktus. Šis klausimas svarbus, nes apeliančės tvirtina, kad senaties terminą reikia pradėti skaičiuoti nuo pranešimo spaudai dėl Sprendimo „Sunkvežimiai“ paskelbimo dienos (2016 m. liepos 19 d.), todėl ieškinio pareiškimo dieną (2018 m. balandžio 1 d.) minėtas 1 metų terminas jau buvo pasibaigęs.
- 18 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad minėtos direktyvos 10 straipsnio nuostatos nėra visiškai procesinio pobūdžio ir kad Ispanijos teisės aktų leidėjas turėjo laisvę ieškinių dėl žalos ir nuostolių atlyginimo senaties terminą klasifikuoti kaip materialinės teisės nuostatą bei jį įtraukti į Konkurencijos apsaugos įstatymo pakeitimą. Vis dėlto šis teismas priduria, kad atsižvelgiant į minėtos direktyvos 22 straipsnio 2 dalį toks klasifikavimas gali tapti ginčytinas perkėlus Direktyvą 2014/104, nes šiuo atveju pagal Sprendimo „Sunkvežimiai“ priėmimo dieną galiojusius teisės aktus ieškinio senaties terminas dar nebuvo pasibaigęs.
- 19 Aiškinant, kad vienintelė taikytina senaties taisyklė yra ta, kuri nustatyta Civiliniame kodekse, abejonių kyla dėl to, ar šiame kodekse numatyta tvarka suderinama su SESV 101 straipsniu ir veiksmingumo principu, pagal kurį nustatyta, kad dėl nacionalinės teisės nuostatų neturi būti praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga naudotis Sąjungos teisinės sistemos suteiktomis teisėmis. Šiuo klausimu taip pat kyla abejonių, ar galiojanti tvarka turi būti aiškinama taip, kad pagal ją leidžiama pareikšti ieškinius, kurių senaties terminas dar nebuvo pasibaigęs iki perkėlimo nuostatos įsigaliojimo, ir nustatyti termino skaičiavimo pradžios datą atsižvelgiant į 2017 m. balandžio 6 d. Sprendimo paskelbimo ESOL dieną, o ne į pranešimo spaudai dieną arba atsižvelgiant į kitas pereinamojo laikotarpio vidaus teisės normas, pagal kurias anksčiau galiojęs naujas terminas galėtų tapti suderinamas su ankstesniu terminu ir toliau būtų galima skaičiuoti metus, kol praeina minėti 5 metai, visais atvejais neleidžiant pareikšti naujų ieškinių, kurių senaties terminas pagal ankstesnius teisės aktus jau pasibaigęs.

- 20 Galiausiai, kiek tai susiję su **teise nustatyti žalą teismine tvarka, numatyta Direktyvos 2014/104 17 straipsnyje ir naujoje Konkurencijos apsaugos įstatymo 76 straipsnio 2 dalyje**, reikia priminti, kad pagal Karaliaus dekretu-įstatymo Nr. 9/2017 pirmąją pereinamojo laikotarpio nuostatą nauji Konkurencijos apsaugos įstatymo straipsniai netaikomi atgaline tvarka, nors daugelio jų turinys yra veikiau procesinio nei materialinio pobūdžio (žalos prezumpcijos, įrodinėjimo pareiga ir kt.).
- 21 Įprastas būdas ieškiniui dėl deliktinės atsakomybės pareikšti, galiojęs ieškinių dėl žalos atlyginimo pareiškimui iki Konkurencijos apsaugos įstatymo pakeitimo, labai skiriasi, visų pirma, kiek tai susiję su būtinybe nustatyti žalą ir jos dydį (taip pat su anksčiau išnagrinėtais senaties terminais). Karaliaus dekretu-įstatymu Nr. 9/2017 įtraukiamas naujas opus klausimas, svarbus siekiant išspręsti pagrindinę bylą, t. y. tai, kad pagal naują Konkurencijos apsaugos įstatymo 76 straipsnio 2 dalį teismui suteikiamas įgaliojimas nustatyti patirtos žalos dydį, jeigu, atsižvelgiant į turimą informaciją, ieškovui tai būtų labai sunku arba pernelyg sudėtinga. Atrodo, kad po Konkurencijos apsaugos įstatymo reformos pradėtuose teismo procesuose dėl žalos, patirtos dėl konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo turėtų būti taikoma ankstesnė materialinė teisė, kai atitinkami pažeidimai padaryti iki šios reformos įsigaliojimo.
- 22 Skundžiamame sprendime konstatavus, kad kyla neginčijamų sunkumų, susijusių su žalos dydžio nustatymu, svarbu patikslinti, ar Direktyva 2014/104 taikytina, taigi ir tai, ar galima pasinaudoti įgaliojimu nustatyti žalos dydį teismine tvarka – įgaliojimu, kuris, atrodo, apima daugiau nei nacionalinėje jurisprudencijoje teismams pripažintas lankstumas.
- 23 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui taip pat kyla abejonių dėl to, ar minėtos direktyvos 17 straipsnis yra visiškai procesinio pobūdžio, ir ar taisyklės dėl įrodinėjimo pareigos ir žalos dydžio nustatymo, kurios labai tiesiogiai susijusios su šioje srityje taikomomis materialinės teisės nuostatomis, turi būti laikomos materialinės teisės nuostatomis, ar procesinio pobūdžio nuostatomis.
- 24 Atsižvelgiant į minėtos direktyvos 22 straipsnio 2 dalį, tai paneigia Ispanijos teisės aktų leidėjo laisvę minėtas ieškinių dėl žalos atlyginimo taisykles klasifikuoti kaip materialinės teisės nuostatas ir jas įtraukti į Konkurencijos apsaugos įstatymo pakeitimą (76 straipsnio 2 dalis).